

3. Садовий М. І. Моделювання хмарних послуг як практичне втілення STEM-освіти : *STEM-освіта – проблеми та перспективи* : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. семінару. Кропивницький : ЛА НАУ, 2018. С. 71-73.

4. Сисоєва О. А., Гринчишина К. А. Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх вчителів технологій засобами мультимедіа. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти* : зб. наук. пр. Вінниця, 2010. Вип. 7. С. 356-358.

ПОДОЛАННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Вихор І. С., викладач ВСП «Козелецький фаховий коледж ветеринарної медицини БНАУ».

Анотація. Публікація актуалізує питання екзистенційної кризи серед студентської молоді. Робота містить огляд основних кризових моментів становлення особистості юнаків, характеризує кризу ідентичності та обґрунтовує шляхи її подолання.

Вступ. Екзистенційна криза студентської молоді є однією з важливих проблем сьогодення. За даними багатьох психологічних досліджень у значної частини юнаків та дівчат на даному етапі розвитку спостерігається життєва безпорадність, замкненість у собі, соціальний нігілізм, пасивність, відчуженість від дорослих, беззмістовна жорстокість, прагнення втекти від реального світу, а також різні форми алкогольної та фармакологічної залежності.

Тому вкрай актуальним на сьогоднішній день є вивчення проблеми виникнення екзистенційної кризи у молоді та розробка шляхів її подолання в контексті розвитку гармонійної особистості.

Об'єктом дослідження є екзистенціальна криза юнацького віку. Предметом - особливості переживання студентською молоддю екзистенційної кризи.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»

Мета дослідження. Вивчення проблеми виникнення екзистенційної кризи у молоді, її характеристика та розробка шляхів подолання екзистенційної кризи в контексті розвитку гармонійної особистості.

Виклад основного матеріалу. Екзистенційні кризові ситуації – це ситуації, котрі торкаються питань основи існування людини та повертають її до проблем життя і смерті, свободи й відповідальності, пошуку відповіді на головне питання філософії екзистенціалізму – сенсу власного існування.

Студентський вік – це період від 16 до 22 років, який відповідає юності і початку ранньої дорослості. В цей час особистість досягає високого рівня інтелектуального розвитку, уперше масштабно роздивляється свій внутрішній світ, свою індивідуальність, формує цілісний Я-образ, самовизначається у життєвих і професійних планах, осмислено спрямовує свій погляд у майбутнє.

В юності завершуються процеси біологічного дозрівання, посилюється емоційна стабільність, у міжособистісних стосунках важливого значення набуває спілкування з ровесниками, особливо з представниками протилежної статі, тривають саморозвиток і самовдосконалення. У період студентства відбувається суттєва перебудова особистості, зумовлена вступом до вищого навчального закладу. Студентський вік пов'язаний також з обов'язковою участю у суспільному житті, усвідомленням особистої громадянської позиції. В юності створюються сприятливі умови для становлення інтегративного психічного утворення - сенсу життя. Активно розвивається сфера почуттів. Підвищується емоційна сприйнятливість і здатність до співпереживання.

Центральним утворенням юності є розвиток самосвідомості та відкриття внутрішнього світу особистості. Внутрішній світ – це образи, думки й переживання, прагнення, плани, мрії, цінності, спогади. Пізнання та розвиток внутрішнього світу особистості здійснюється шляхом активного самопізнання та самозаглиблення. Дане новоутворення є особливим і небезпечним. З одного

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»**

боку, воно допомагає особистості розібратися у собі. З іншого боку, пізнання власного «Я» забирає багато енергії та часу і може бути небезпечним, коли переважає над міжособистісним спілкуванням. Екзистенційний вакуум пояснює і такі явища, як юнацька злочинність, алкоголізм, наркоманія.

Індивідуальний рівень існування змістовно розкладається на три сфери життєдіяльності: «Я – Я», «Я – Інший», «Я – Діяльність». Пізнання та розуміння себе під час дорослішання здійснюється в межах цих сфер життєдіяльності. Це є первинна екзистенціальна інтеграція. Вторинна інтеграція відбувається у разі переживання юнаками екзистенціальної кризи. Блокування самовизначення призводить до тривожного стану та внутрішньої напруги. Юнаки намагається зняти цю напругу серед своїх однолітків. Так формується почуття «ми»: «ми» не схожі на «них»; «вони», дорослі, не розуміють «нас». Це призводить спочатку до відчуженості, а потім і до протистояння двох вікових когорт.

Юнацький вік, згідно Е.Еріксону, позначений найбільш глибокою кризою – «кризою ідентичності». Ідентичність - психосоціальна тотожність - дозволяє особистості усвідомлювати себе в усьому багатстві своїх ставлень до навколишнього світу та визначає її систему цінностей, ідеалів, життєвих планів, соціальних ролей з відповідними формами поведінки. Ідентичність - умова психічного здоров'я, і якщо вона не сформується, то людина не знайде себе і свого місця у суспільстві. Формування ідентичності є головним завданням та найважливішою проблемою юності. З цим і пов'язана властива студентському віку криза ідентичності - це періодично повторне упродовж життя гостре, обмежене в часі, суб'єктивне переживання неможливості реалізації життєвих цілей, завдань і планів. Результатом кризи ідентичності у юності є придбання дорослої ідентичності. Така людина виявляється самототожною, вона залишається самою собою незалежно від ситуації.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»**

Формування ідентичності розглядається як результат розпаду дитячого «Я» і необхідності синтезу нового «дорослого Я», як процесу утворення «над Я» - з останнім пов'язується вироблення стримуючих морально-етичних принципів. Якщо особистість – це уявлення про індивідуума, яке складається у інших, то «ідентичність» - це уявлення про самого себе.

Б. Лівехуд вказує, що вагоме значення в ідентичності належить самовизначенню у житті. Якщо ж людина не пройшла стадію самовизначення, то вона наражається на небезпеку залишитися у підлітковому віці. Страх дорослішання може спричинити психосоматичні прояви, коли молоді люди просто «надягають» поведінкові маски дорослості.

Цікавою є теорія Дж. Марсія, який виокремив чотири основні стани ідентичності.

1. Дифузія – це статус ідентичності характерний для тієї частини молоді, яка пройшла кризу ідентичності, але не взяла на себе жодних соціальних зобов'язань, така молодь не пройшла самовизначення і не обрала професійну роль. Дифузна ідентичність пов'язана з інфантильним бажанням якомога довше не вступати у доросле життя.

2. Зумовленість. За такого варіанта формування ідентичності юнаки беруть на себе певні зобов'язання, не долаючи етапу прийняття самостійних рішень. Їхній вибір професії, релігії заздалегідь визначений їхніми батьками чи вчителями.

3. Мораторій - безпосередньо період побудови своєї ідентичності і прийняття рішень.

4. Зріла ідентичність свідчить про те, що криза пройшла, відчуття самоідентичності сформовано, молода людина взяла на себе відповідальність за своє життя як наслідок самостійного вибору.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»**

Криза ідентичності може мати різні прояви. Іноді юнаки не готові до процесу формування ідентичності. У таких ситуаціях студенти часто вдаються до «психосоціального мораторію» - продовженню перехідного періоду від юності до дорослості. Можливий також варіант, коли молода людина зовсім мине кризу ідентичності, беззастережно приймаючи цінності своєї сім'ї і їх соціально-рольові очікування. У ряді випадків міцне відчуття самоідентичності так і не досягається. Тоді розвивається тенденція відходу від близьких взаємин. Розвиваються здібності до продуктивної роботи. Може також виникнути негативна ідентичність (презирливе і вороже відношення до тієї ролі, яка вважається нормальною в сім'ї і найближчому оточенні). Ці явища можуть бути подолані відносно легко, а можуть стати причиною правопорушень, неврозів і психозів.

Криза ідентичності у студентському віці доповнюється або ж послідовно змінюється кризою інтимності. Інтимність виражається у здатності до близьких стосунків, а також у здатності, злити воедино особистісну ідентичність з ідентичністю іншої людини без побоювання втратити щось у собі.

На думку О.Є. Лічко, вік від 14 до 18 років являє собою критичний період для психопатій, коли особливо гостро акцентуються деякі властивості характеру: наприклад, замкненість в ранній юності іноді переростає в хворобливу самоізоляцію, яка може супроводжуватися почуттям неповноцінності, а загострення гіперактивності спонукає брати участь у ризикованих авантюрах і сумнівних заходах.

Особливістю «Я» - концепції юнацького віку є підвищена чутливість до особливостей свого тіла і зовнішності. У юнаків і дівчат виробляються певні стандарти, ідеали, зразки «мужності» та «жіночності», які вони намагаються наслідувати в одязі, манерах, жаргоні. Часто ці еталони завищені або суперечливі, що породжує численні внутрішні конфлікти, підвищену

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»**

тривожність, труднощі в спілкуванні, сором'язливість. У молодих людей джерелом турботи можуть слугувати недостатній зріст, нездорова шкіра, надлишкова вага, розмір грудей, талії тощо. Бажаючи відповідати ідеалам віку, соціуму вони компенсують недоліки екстравагантністю в одязі, зачісках, надлишку косметики, жаргоні, зухвалими елементами поведінки. Це часто робить юнаків схожими один на одного, що суперечить їх прагненню до підкресленої демонстрації своєї індивідуальності. Тому вони часто внутрішньо нестабільні, конфліктні і тривожні. З часом на перший план поступово виходять розумові здібності, вольові і моральні якості. Особливістю юнацького віку є специфічний егоцентризм: юнакам часто здається, що оточуючі обов'язково звертають на них увагу, негативно думають про них. Саме тому часто їх перша реакція на інших – захист. Крім того юнаки гостро стурбовані своїм майбутнім і хворобливо переживають реальні чи уявні зазіхання на їхню самостійність, особистісне самовизначення, соціальне ствердження. Тому вони часто справляють враження агресивних, неадекватних, грубих, неприступних, неадаптованих.

Одна з важливих психологічних характеристик юнацтва – самоповага. Юнаки і дівчата з низькою самоповагою, як правило, менш самостійні, більш піддаються навіюванню, неприязно ставляться до оточуючих, вразливіші і чутливіші до критики, глузувань. Тому їм властиве прагнення до психологічної ізоляції. Юнаки і дівчата з високою самоповагою самостійніші, контактніші, відкритіші, не приховують свої слабкості і невміння, простіше переживають неуспіхи, у них сильніше розвинений мотив досягнення мети.

На перший погляд здається, що юнаки, затиснуті колом своєї фізіологічної революції і невизначеністю майбутніх дорослих соціальних ролей, повністю зайняті дивними спробами створити власну молодіжну субкультуру. Насправді вони шукають людей та ідеї, яким могли б вірити.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»

Потрібно усвідомити, що екзистенційна криза даного вікового періоду являється закономірним етапом становлення особистості. Для її подолання важливо здійснити дані кроки:

- Психологічно сприяти вирішенню екзистенційної кризи, надаючи молоді необхідну психологічну підтримку (психодіагностика, психологічна бесіда, консультування, розвиваючі заняття, соціально-психологічні тренінги), вказуючи ефективні шляхи подолання кризи, пропонуючи дійсно значущі об'єкти для ідентифікації, створюючи умови для формування прагнення до самопізнання, розвиваючи відчуття власної істинності, повноцінності.

- Допомогти студентам пройти етап соціалізації.

- Забезпечити студентів широким вибором варіантів позитивного способу життя.

- Створити певні психосоціальні умови в навчальному закладі та сім'ї. Батьки та викладачі мають стати прикладами ролей, з якими молоді люди можуть себе порівнювати.

- Застосовувати техніку відволікання шляхом активізації розумової діяльності (перегляд ТБ, книги, прослуховування музики); заняття напруженою роботою, спортом, творчістю з метою позбавлення від негативних емоцій; звернення до психолога або психотерапевта для вирішення проблем; залучення їх до творчої діяльності (зокрема, шляхом відвідування творчих гуртків).

Висновки. Отже, встановлено перелік особистісних ресурсів переживання екзистенційної кризи, серед яких провідними є емоційна стабільність, неохильність до почуття провини, адекватна самооцінка, наявність цілей, вираженість суб'єктивного благополуччя та ін. Доведено, що позитивне самовідчуття у соціумі, вміння регулювати власні емоційні реакції, ставити перед собою цілі та досягати їх є запорукою вміння ефективно використовувати свої внутрішні ресурси для подолання кризових ситуацій.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ»

Узагальнені вище способи подолання кризи у студентів, надають можливість визначити основні напрямки практичного забезпечення навчально-виховного процесу, спрямованого на профілактику негативних наслідків екзистенціальної кризи даного вікового періоду.

Література:

1. Варбан Є. Життєва криза: поняття, концепція та прояви. *Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип. 8. С. 120 – 133.
2. Губернюк Л.В. Життєвий світ людини в контексті соціально-філософського дослідження : автореф. канд. філ. наук : Київ, 2003. 16 с.
3. Лановенко Ю. Екзистенційний зміст об'єктивного аспекту юнацької кризи. *Соціальна психологія*. 2006. №2. С. 46 – 52.
4. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія: навчально-методичний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 220 с.
5. Рязанцева О. Ю. Екзистенційні ресурси осіб, що переживають кризу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса, 2012. 20 с.

**СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Дейкун П. В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України».

Анотація. У статті запропоновано аналіз ключових способів використання органами влади інформаційних технологій під час комунікації з активною громадськістю на етапах спільного розроблення, ухвалення і впровадження рішень.